

ІНЖЕНЕРНО-ПЕДАГОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ

Белюх Катерина

Науковий керівник – доц. Розумович О. А.

ЩО ГІРШЕ: НАДМІРНА ЛЮБОВ ЧИ НАДМІРНА НЕНАВИСТЬ?

Вивчаючи загальний курс філософії, неможливо оминати таку відому постать, як Рене Декарт. Адже саме він став основоположником раціоналізму, довівши, що нашу сутність складають винятково апіорні знання ідей, які сформувались всередині нас. Мудрець, так би мовити, поставив розум на перше місце, а роль досвіду звів до простої перевірки умовиводів інтелекту.

Шанувальницею філософа була шведська королева Христина. Згодом Декарт став її вчителем. Головна лінія спілкування відбувалася шляхом листування, королева запитувала, а Декарт люб'язно відповідав.

Одне із запитань, яке хвилювало королеву було таке: «Що гірше: надмірна любов чи надмірна ненависть?». На перший погляд відповідь здається очевидною, адже що може бути гіршим за почуття ненависті. Саме воно включає в себе злість, смуток, зневагу, недовіру, заздрість. А любов, навпаки, – почуття тепле, приємне, світле, гармонійне та щире.

Проте з іншого боку з огляду на присутнє в людях відчуття безмірності таке порівняння дещо насторожує, адже ніхто не може сказати, що воно важить і які його прояви.

Декарт відповів на листа досить швидко. Він вирішив подати свою відповідь у більш літературній формі, для того, щоб істина відповіді була зрозумілою та легко сприймалася. Адже завдання кожної відповіді вчителя полягає в тому, щоб донести певну інформацію, просвітлити деякі моменти незнання, а не заплутати свого учня ще більше.

Значну частину листа складає філософський аналіз загадки любові. Декарт вирішив розповісти королеві про всі прояви любові, окреслив їх у трьох видах. Саму любов він визначає, як уявлення про щось світле, «володіння якою заподіє радість, а відсутність або втрата якої спричиняє страждання». Любов, на думку Декарта, - це певна єдність, а ми ж складаємо тільки частину цього цілого. Також він застерігає, що любов пов'язана і з радістю, і з сумом, і з бажанням.

Всі ці прояви волі властиві душі, без зв'язку з тілом і закріплені в пізнавальній уяві. Тому як істоти, що здатні мислити, ми радіємо, що маємо можливість насолоджуватись ними і, звичайно, засмучуємось, коли втрачаємо цю можливість.

Звідси випливає перший вид любові – інтелектуальний. «Під час інтелектуальної любові нашою душею керує лише воля до пізнання, ми знаємо, що ми любимо, до чого прагнемо, що нас веселить і що засмучує». Навпевне, саме тому радості і страждання тут виникають внаслідок дії ясних ідей, а не пристрастей.

Другим видом любові є любов, яка досягається внаслідок взаємодії душі і тіла – афективна любов, тобто чуттєва. Вона, звичайно, завжди супроводжує інтелектуальну любов, внаслідок чого відбувається потьмарення ясних ідей. Саме тому в людини виникають бажання, які спрямовані лише на певні об'єкти. Інші ж у свою чергу не викликають ніякої цікавості, тому людина прагне позбутися їх. Цей процес є створенням чуттєвих бажань, тобто елементарних пристрастей. Елементарні пристрасті теж взаємодіють між собою, внаслідок чого виникають всі інші пристрасті.

Отже, можна сказати, що «інтелектуальна любов полягає в потребі знання, а чуттєва – в потребі органічної природи». Тому кожен з цих видів любові може існувати як окремо, так і взаємодіючи між собою. Тобто любов можлива без пристрасті, а пристрасть – без любові.

Проте зазвичай, ці види все ж таки взаємодіють між собою, тобто існують разом. Саме це пояснює те, чому деякі предмети чи особи збуджують серце, заставляють кров рухатись швидше.

А от третій вид любові – це любов до Бога. Декарт тут запевняє, що така любов неможлива лише на основі природного тлумачення природи.

Таку думку він порівнює з поведінкою Іксіона, який, уявляючи, ніби обіймає богиню, обіймав хмару. Мудрець переконує, що ідея Бога може перетворитись у неабияку пристрасть лише тоді, коли ми зможемо побачити в нашому Творці «початок і мету нашого духовного існування».

Ось так Декарт характеризує любов, що турбує розуми і серця мільйонів людей у всі часи.

Наближаючись до кінцевої відповіді філософ запевняє, що перш за все потрібно розібратись у тому, яке з цих двох почуттів – любов чи ненависть є більш безкорисливим за своєю природою.

Більшість, не задумуючись, можуть відповісти – любов, тому що ненависть – це найбільше джерело зла. Адже всі насолоди, що ми досягаємо за допомогою ненависті, суперечать людській природі. Задоволення, яке ми отримуємо від цього почуття, притаманне не людям, а демонським істотам. Ненависть завжди приносить розпач, тому і безмежна ненависть – шлях до спотворення цілісної картини світу.

Зваживши всі за і проти, оцінивши ситуацію критично, Декарт запевнив, що з точки зору безмежності більш небезпечною є любов, адже це почуття дуже сильне за своєю природою. У своєму листі філософ наводить приклади, зокрема, Геракл, один з богів Олімпу, проявив більше шаленства в любові, аніж у ненависті. За легендою він не раз закохувався і постраждав саме від безмірності кохання.

Наводить Рене Декарт ще один приклад – поему «Шалений Роланд», головний герой якої закохався у китайську принцесу Анжелику. Його кохання було таким сильним, що той не

зважає ні на які труднощі, робив усе, щоб бути разом з коханою. Проте закінчення поеми тут більш щасливе, друзі змогли врятувати Роланда від темного кохання, яке захопило у свої тенета лицаря, заставляючи робити необдумані вчинки.

Висновок філософа був досить логічним та впевненим. Перш за все, він запевняє, що «коли любов прив'язує нас до незначного, позбавленого цінностей об'єкта, вона завдає набагато гіршої шкоди, аніж ненависть, яка розлучає нас з істотою, гідною нашого кохання». Не погодитись з цими словами неможливо, а це ще раз доказує те, що кохання дуже сильне почуття, яке може затьмарити розум навіть найбільш інтелектуальній та зваженій людині. Така любов сильнішає з кожним моментом, вона прагне усунути всі перешкоди, які стоять на її шляху, щоб досягти своєї мрії. Така любов, є неймовірно небезпечною, адже дає можливість ненависті діяти одразу в кількох напрямках.

Людина завжди більше прагне гармонії і душевного затишку, аніж хаосу чи дискомфорту. Тому нам потрібно закарбувати у своїй пам'яті головну думку цього листа.

Я вважаю, що трактати Рене Декарта надзвичайно актуальні і в нас час. Та найбільш унікальним є те, що він залишатиметься цікавим і для знавців далекого майбутнього. Чому? Тому що любов і ненависть – вічні у вселенському вимірі.

ЛІТЕРАТУРА

1. Асмус В. Ф. Декарт, М, 1956;
2. Великие мыслители Запада, М, 1998;
3. Горден Ю. Світ Софії, 1997;
4. Барабанов О. О., Барабанова Л. П. Історія теореми Декарта про круги // Історія науки і техніки, № 5, 2011;
5. Ляткер Я. А. Декарт, 1975.